

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Vrijplaats voor de kunsten : de Haagse Vrije Academie 1947-1982
Gras, S.

Citation

Gras, S. (2017, October 31). *Vrijplaats voor de kunsten : de Haagse Vrije Academie 1947-1982*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/58879>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/58879>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The following handle holds various files of this Leiden University dissertation:
<http://hdl.handle.net/1887/58879>

Author: Gras, S.

Title: Vrijplaats voor de kunsten : de Haagse Vrije Academie 1947-1982

Issue Date: 2017-10-31

Vrijplaats voor de kunsten

De Haagse Vrije Academie 1947-1982

Afbeelding omslag:
Archief Vrije Academie, fotograaf en jaartal onbekend.

© 2017 Saskia Gras, Den Haag

Druk: Pumbo.nl
Ontwerp omslag en binnenwerk: Cees van Rutten

ISBN 978-94-6345-180-2
NUR 612

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Wij hebben ons best gedaan alle rechthebbenden met betrekking tot (foto-)materiaal voor deze publicatie te achterhalen. Eenieder die meent dat zijn/haar rechten in dit verband geschonden zijn, verzoeken wij zich te wenden tot de auteur.

Vrijplaats voor de kunsten

De Haagse Vrije Academie 1947-1982

Proefschrift

ter verkrijging van

de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,

op gezag van Rector Magnificus prof.mr. C.J.J.M. Stolker,

volgens besluit van het College voor Promoties

te verdedigen op dinsdag 31 oktober 2017

klokke 13.45 uur

door

Saskia Gras

geboren te Zaandam

in 1956

Promotor

Prof.dr. W.H. Willems

Co-promotor

Dr. P.J. Slaman

Leden promotiecommissie

Prof.dr. W.J.H. Furnée

Prof.dr. F.H. Haanstra

Prof.dr. W. Otterspeer

Prof.dr. J.C. Wesseling

*We hebben kunst en cultuur nodig,
Gedurfde ongemakkelijke denkers en kunstenaars.
We hebben utopieën nodig die ze ontwerpen,
de fantasie die hen aanwakkert,
het verlangen naar een betere wereld.
Zij zijn een doorn in het vlees van onze maatschappij,
die verhindert dat intellectuele traagheid
en politieke gemakzucht de democratie laten inslapen.*

Monika Grütters, Minister van Cultuur
van de Bondsrepubliek Duitsland, 2015
(in haar toelichting bij de begroting).
Tekst aangebracht op de achterwand
van het Auditorium van de Campus Den Haag,
Wijnhaven, 2016.

Inhoud

Voorwoord	8
Inleiding	11
Proloog: Haags Kunstonderwijs voor de Tweede Wereldoorlog	31
1. Chris de Moor in Parijs	32
2. Het voorbeeld van de Parijse <i>Académie Libre</i>	33
3. Het kosmopolitische Den Haag	36
4. Fantasietekenen aan de Haagse Academie van Beeldende Kunsten	42
5. De Moors netwerk in Den Haag	47
6. Kunst in Nood	50
7. De organisatie van de Vrije Studio	51
8. Onderwijsopvattingen aan de Vrije Studio	56
9. Conclusie	64
Deel I De Vrije Academie onder Livinus van de Bundt 1947-1964	67
1. Livinus van de Bundt in Zeist, Den Haag en Parijs	68
2. Oprichting van de Vrije Academie - Inhoud en achtergronden van de ideologie van Livinus van de Bundt	73
a. Opening en oprichtingsdoelstellingen	73
b. Cultiveren en Socialiseren	89
c. Statuten en Subsidie	94
d. Hoefkade 101	99
3. Praktijk van het onderwijs onder Livinus	108
a. Het streven naar persoonlijke ontplooiing en de opvoeding tot het goede	108
b. De vrijheid van kunstopvatting	120
c. Het drempelloze toelatingsbeleid	128
d. Normen ter beoordeling van de vorderingen	133
4. Invloed van de Vrije Academie-ideologie op de deelnemers	135
5. Conclusie Deel I	145
Deel II De Vrije Academie onder George Lampe: Psychopolis 1964-1982	151
1. George Lampe, illustrator, kunstcriticus en docent	152
2. Ideologische achtergronden en inhoud van het kunstonderwijs van Lampe	155
a. Vrije Academie Nieuwe Stijl 1964-1968	157
b. Sociaal-Creatief Centrum voor Visuele Communicatie 1968-1970	171
c. Psychopolis de Vrije Academie 1970-1976	187
d. De jaren van bezinning – Psychopolis 1976-1982	203

3.	Praktijk van het onderwijs onder Lampe	213
a.	Het streven naar persoonlijke ontplooiing en de opvoeding tot het goede	213
b.	De vrijheid van kunstopvatting	227
c.	Het drempelloze toelatingsbeleid	234
d.	Normen ter beoordeling van de vorderingen	238
4.	Invloed van de Vrije Academie-ideologie op de deelnemers	239
5.	Conclusie Deel II	249
Epiloog: Frans Zwartjes, Bob Bonies, Ingrid Rollema en Marie Jeanne de Rooij		257
1.	Frans Zwartjes, directeur van 1983 tot 1988	258
2.	Bob Bonies, directeur van 1988 tot 1999	260
3.	Ingrid Rollema, directeur van 1999 tot 2009	262
4.	Marie Jeanne de Rooij, directeur van 2009 tot 2016	265
5.	Conclusie	267
Slotconclusie		269
Bijlagen		278
I.	Vragenlijst	278
II.	Préceptes, Académie Ranson	282
III.	Leerlingen van de Vrije Studio	283
IV.	Overzicht docenten Vrije Academie 1947-1982	286
V.	Bestuursleden	296
VI.	Aantallen leerlingen	298
VII.	Overzicht lesgeld 1957-1982	299
VIII.	Overzicht subsidies 1953-1987	302
IX.	Tentoonstellingen	305
Noten		310
Bronnen en literatuur		354
Verantwoording afbeeldingen		364
Summary		366
Register		375
Dankwoord		386
Curriculum Vitae		387